

Soberheid geen deugd voor minimum-lijdens

Dr. Verhoeven: 'Versobering veronderstelt welvaart en dit houdt in, dat haar waarheid niet gelegen is in haar vanzelfsprekendheid; niet in het feit dat er geen andere mogelijkheden zijn, maar hierin, dat zij een stilerende van het menselijk bestaan is, door de mens zelf ondernomen en niet door de omstandigheden ingeslepen. Als deugd – om een groot woord te gebruiken – of ik kan misschien ook zeggen: als een ethisch model, is de soberheid geen bijproduct van de nood, maar een culturele, ethische verworvenheid op basis van vrijheid. Wanneer deze opmerkingen juist zijn, dan volgt hieruit, dat het enigszins dubieus is, soberheid als deugd te verkondigen aan mensen die op het bestaansminimum leven.

Rijke landen en rijke groepen die zich de luxe van versobering kunnen permitteren, moeten ervoor oppassen, dat zij niet anderen aanraden om van de nood een deugd te maken en daardoor die nood in stand te houden. Het blijft ongeloofwaardig, wanneer rijken de lof van de armoede gaan zingen, in plaats van de kloof tussen armen en rijken te overbruggen.'

Eigen waarde

'De moeilijkheid die de versobering in onze samenleving met zich meebrengt, houdt verband met een consumptie-ideologie, waarin zelfs onmatigheid en verkwisting gepropageerd worden als vormen van activiteit, van status en als uitdrukking van een gevoel van eigenwaarde. De ideologie van de activiteit die eenmaal de westerse mens heeft geholpen om zijn armoede te overwinnen, lijkt hem nu vast te houden in de schaduw daarvan: in de onverzadigbaarheid'. 'De soberheid dankt haar ethische betekenis en daarmee ook haar karakter van dringende opdracht, niet alleen aan de beschavende en stilerende invloed die ze heeft in het particuliere leven, maar ook aan het feit, dat ze de uitdrukking is van rechtvaardigheid. Verdeling wordt een wijsheid, wanneer ze voortkomt uit de bereidheid om de drempel tussen het eigen belang en het algemeen belang te overschrijden en aan de verdeling een principieel karakter te geven. Op dit punt wordt de versobering een zaak van overleg, van politiek. Dat overleg zal op de eerste plaats de vorm hebben van een grondige kritiek op onze wijze van leven.

Daarmee is al van veel kanten een begin gemaakt: onder namen als 'kapitalistisch stelsel' en 'consumptiemaatschappij' wordt onze samenleving blootgesteld aan een vernietigende analyse. Kapitalisme houdt mateloze opeenhoping van middelen in. Het houdt in: de aanbidding van de prestatie. Deze aanbidding bedreigt elk inzicht in de zinnigheid van ons handelen en lijkt ons rijp te maken voor de illusie dat het onder alle omstandigheden beter is iets, wat dan ook, te doen dan niets te doen, of iets na te laten.'

Slagroom

'Iedereen doet aan de lijn, maar toch probeert iedereen de ander vol te stoppen met slagroom. Het overleg over de soberheid zou kunnen beginnen met een opening van zaken omtrent onze gemeenschappelijke walging over al die slagroom. Dus met een eerlijkheid inzake de frustraties die een schijnbaar hedonistische (= leer waarbij het genot het levensdoel is), maar ook in het genot op prestaties en re-

Allemaal op de fiets!
Foto van
1e autoloze zondag

cords gebrande samenleving bij ons gaat oproepen. Deze eerlijkheid is vrij zeldzaam. Zonder deze eerlijkheid blijft de wet van wederzijdse overtroefing (grote bron van oneerlijkheid en verkwisting) tot in alle eeuwigheid gelden en laten mensen elkaar stikken in de slagroom, in de veronderstelling dat zij gezamenlijk genieten.

Hoe huiselijk dit ook klinkt, het zou toch – verder kom ik ook niet – een politiek uitgangspunt kunnen zijn. Ook de politieke actie in onze samenleving is dijkwijs vertekend door een nadrukkelijkheid, een prestatiedrang, een grimmigheid en door een neiging om te overtroeven. Bij een vernieuwing hoort een nieuwe politieke stijl. Uit een oogpunt van overleg bezien, zou bijvoorbeeld allang duidelijk moeten zijn,